ОЦІНКА ОСОБИСТІСТЮ ЖИТТЄВОЇ СИТУАЦІЇ ЯК НЕВИЗНАЧЕНОЇ В РІЗНИХ СФЕРАХ ЇЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

*Мельник Юлія Вікторівна*¹

¹ Науковий кореспондент лабораторії екологічної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, асистент кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1882-0379>

UDC: 159.98

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто різні підходи до вивчення проблеми невизначеності як оцінки особистістю власної життєвої ситуації. З'ясовано, що оцінка складності життєвої ситуації в цілому не відповідає оцінкам складності життєвої ситуації в конкретних сферах життя. Визначено, найпроблемніші життєві сфери особистості: – «соціально-економічна», «професійна» і «власного здоров'я». Зафіксовано, залежність задоволеності життям від оцінки власної життєвої ситуації як невизначеної. Оскільки сама по собі незадоволеність не означає ситуацію невизначеності, проте будь-яка невизначеність породжує незадоволеність.

Констатовано, що ситуація прийняття рішення виступає основною умовою ситуації невизначеності, особливо це спостерігається у професійній і сімейній сферах, а найменше – у побутовій.

Відзначено, що в більшості сфер життя відсоток чоловіків перевищує відсоток жінок щодо перебування в ситуації невизначеності. Проте, чоловіки визнають невизначеність ситуації свого життя в цілому значно в меншій мірі ніж жінки. В чоловіків більш проблемними сферами є (за спаданням різниці) сімейна і власного здоров'я та особистісно-інтимна, тоді як в жінок – побутова і соціально-економічна. А відсоток проблемності професійної сфери життя є майже однаковим. Незважаючи на вказані кількісні відмінності, структурна складова, як впорядковані за проблемністю сфери життя, в чоловіків і жінок майже однакова.

Address for correspondence, e-mail : editpsychas@gmail.com
Copyright: © Yulia Melnyk

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

Саме тому, доведено відсутність гендерних відмінностей в структурі життєвих ситуацій невизначеності.

Зафіксовано, значимість вікового періоду щодо невизначеності життєвої ситуації не тільки в цілому, але й в усіх сферах життєдіяльності. Чинник віку неоднозначно впливає на наявність ситуацій невизначеності в житті людини. Цілісна оцінка ситуації як невизначеної має спочатку спадаючу тенденцію у молоді до осіб, яким не виповнилося 35 років. Проте в подальшому переживання невизначеності в цілому суттєво зростають у старшій групі досліджуваних.

Ключові слова: життєва ситуація, ситуація невизначеності, життєві стратегії, сфери життєдіяльності.

Постановка проблеми. Сучасна соціокультурна ситуація у світі пов'язана з прискоренням трансформаційних процесів в усіх сферах життя людини – економічній, соціальній, технічній, гуманітарній, інформаційній й ін., що передбачає збільшення змін у способах життєдіяльності окремого індивіда протягом його життя. Зміни у способі життя, в свою чергу, обумовлюють ситуації невизначеності або складні життєві ситуації у відповідних сферах, в яких необхідно бути готовим діяти адекватно. Неготовність до них чи невдалі стратегії поведінки сприяють погіршенню соціального, психологічного і психічного здоров'я особистості, що, у свою чергу, негативно впливає на групи, спільноти, суспільство в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто відзначити, що способи і стратегії поведінки в різних сферах життя людини є предметом багатьох теоретико-прикладних підходів в інвайронментальній психології (І. Альтман (Altman, 1977), и Р. Гіффорд (Gifford,

2002), Кауфман-Хайоз (Kaufmann-Hayoz, 2006), В. Мейс (Mase, 2000), Д. Стоколс (Stokols, 1977), Г. Хефт (Heft, 2001), та ін.), починаючи з класичних досліджень Р. Баркера (Barker, 1968).

Вплив особливих умов життя на людини, взагалі, є чи не найактуальнішою проблемою досліджень останніх десятиліть в Україні, починаючи з досліджень (І.В. Кряж (Кряж, 2013), В.О. Моляко (Моляко, 1992), В.О. Скребця (Скребець, 2006), С.І. Яковенка (Яковенко, 1998), Ю.М. Швалба (Швалб, 2017) й ін.)

А дослідження проблеми прийняття рішення в ситуаціях невизначеності в контексті економічної поведінки людини, взагалі, на сьогодні відзначені нобелівськими преміями (Д. Канеман (D. Kahneman), Р. Тейлер (R. Thaler)).

Проте проблема особливостей уявлень суб'єкта про власну життєву ситуацію як невизначену на сьогодні є досить мало дослідженою.

Мета статті: дослідити психологічні особливості уявлень суб'єкта про власну життєву ситуацію як невизначену.

Виклад основного матеріалу. У психологічній літературі існує декілька визначень ситуації невизначеності в залежності від основних ознак, проявів, суті і змісту. Невизначені ситуації передбачають невизначеність стимулу і необхідність його виокремлення з безліч подібних. Досить часто невизначеність розглядають як ситуацію, яка в суб'єктивному усвідомленні індивіда суворо не детермінована ні в засобах рішення, ні в шуканому результаті. Як ситуацію подвійності, суперечливості і незв'язності інформації, що надходить, невизначеність трактує Р. Халлман (Hallman, 1963). На думку С. Д. Максименка, невизначеність - це стан (процес), який виникає в ситуації об'єднання мінливості ознак двох або більше психічних явищ (Maksimenko, 2017). При цьому сприйняття ситуації невизначеності особистістю зумовлено системою етнокультурних, соціальних, індивідуально-психологічних, статтево-вікових та інших чинників, залежно від яких і обирається та чи інша стратегія поведінки суб'єкта щодо подолання ситуації невизначеності.

Протягом останніх років ситуація невизначеності виступає реальною психологічною проблемою для українського суспільства.

Оскільки враховуючи специфіку нашого часу важко сказати чи знайдеться людина яка б хоч раз в житті не переживала не-

значеність. Складність поняття "невизначеність" обумовлюється тим, що воно резонує на стику двох світів зовнішнього та внутрішнього. Відповідно, щоб дослідити ситуацію невизначеності у життєвому просторі особистості не достатньо обійтися лише внутрішніми чи зовнішніми показниками невизначеності (Масе, 2000).

А життєздатність, успішність, благополуччя і якість життя людини, багато в чому залежать від можливостей особистості справлятися з невизначеністю буття, окреслювати цілі та приймати життєво важливі рішення (Масе, 2000).

Отже, вибірку даного дослідження склали особи різних вікових категорій від 18 до 54 років, мешканців м. Вінниця й області. Загальний обсяг становив 140 осіб, з яких 76 жінок та 64 чоловіка. Дані збиралися протягом 2018-2019 років як у вигляді очної взаємодії переважно зі студентами ВДПУ імені М. Коцюбинського, так і дистанційно за допомогою спеціально розробленого інструментарію на основі Google – документів (форми, таблиці, скрипти) і HTML. Обробка отриманих даних здійснювалася за допомогою статистичного пакета SPSS (версії 17, 23). Для візуалізації результатів використовувався Excel (MS Office 2016). Загальні дані вибірки Див. Табл. 1.

Для виявлення особливостей переживання особистістю ситуації невизначеності нами було розроблено спеціальну анкету. Во-

Таблиця 1.

Загальні дані щодо вибірки дослідження

Усього		Кіль- кість	%
		140	100%
Стать	Жіноча	76	54%
	Чоловіча	64	46%
Вікова група	до 24 років	46	33%
	від 25 до 34 років	40	29%
	від 35 до 44 років	30	21%
	старше 45 років	24	17%

на складалася з декількох блоків, кожен з яких був спрямований на з'ясування окремої сторони проблеми. По-перше, ми вважали що оцінки життєвої ситуації загалом і життєвих ситуацій в різних сферах життя – відмінні між собою. У зв'язку з цим ми опитували респондентів щодо їх цілісної оцінки та оцінок в конкретних сферах. За основу ми взяли чотири сфери життєдіяльності запропоновані в методиці «Рівень суб'єктивного контролю» Дж. Роттером в адаптації Є. Ф. Бажина, Є. О. Голинкіна й Л. М. Еткінда – сім'я, професійне середовище (сфера виробничих відносин), інтимно-особистісна сфера (міжособові стосунки) та сфера власного здоров'я. [10] Вказане ми доповнили сферами побуту і соціально-економічного життя, маючи на увазі під першим невід'ємну частину нашого природного повсякденного буття, а під другим – статусні, грошові і економічні відносини.

Перший блок анкети стосувався питання задоволеності життям в цілому та в окремих сферах. Ґрунтуючись на художніх творах, на власному професійному і життєвому досві-

ді ми вважаємо, що задоволеність життям має бути обернено пов'язаною з невизначеністю відповідних життєвих ситуацій, усвідомлюючи, що сама по собі незадоволеність не означає ситуацію невизначеності, проте будь-яка невизначеність породжує незадоволеність.

Другий блок з трьох питань призначений для з'ясування базової темпоральної установки в уявленні особистості про правильність ситуації. Правильним може бути або «те, що вже було», або «те, що є», або «те, що буде». Кожне питання полягало у виборі диференційованої альтернативи між минулим, теперішнім і майбутнім. В результаті респондент набирає за кожним модусом від 0 до 4 балів.

Третій блок питань включав твердження щодо поточної ситуації у різних сферах життєдіяльності особи як такої, що вимагає прийняття рішення / дій. На основі оброблених джерел теоретичних і практичних досліджень ми дійшли висновку, що ситуація невизначеності спричиняє ситуацію прийняття рішення, тобто друге є необхідною умовою пер-

шого.

Четвертий блок питань анкети спрямований на з'ясування домінуючої стратегії поведінки в складних життєвих обставинах. При чому, усвідомлюючи що в різних сферах життя можуть домінувати різні стратегії, кожне питання було спрямоване на конкретну з вказаних вище сфер.

Нарешті останній, п'ятий блок анкети складався з прямих питань щодо невизначеності поточної ситуації в житті респондента в цілому та в конкретних сферах.

Отже, за основними результатами анкетування ми отримали такі дані:

1. Оцінка складності життєвої ситуації в цілому не відповідає оцінкам складності життєвої ситуації в конкретних сферах життя. Якщо в цілому складною вважають поточну ситуацію життя 18% досліджуваних, то складність життя в конкретних сферах суттєво варіюється. Найпроблемнішими в даному контексті є сфери – «соціально-економічна», «професійна» і «власного здоров'я».

Рис. 1. Розподіл за сферами життєдіяльності кількості осіб, що перебувають у ситуації невизначеності

При чому, звичайне підсумовування сфер з проблемними ситуаціями також не дуже сильно пов'язане з загальною оцінкою.

Таблиця 2.

Загальний розподіл за сферами життєдіяльності

		Кількість проблемних ситуацій-сфер							Всього
		0	1	2	3	4	5	6	
Невизначеність ЖС	Ні	36	36	30	11	2	0	0	115
	Так	0	1	4	15	5	0	0	25
Загалом		36	37	34	26	7	0	0	140

До вказаного розподілу ми застосували критерій хі-квадрат для перевірки гіпотези про незалежність класифікацій й отримали значення статистики $\chi^2 = 47,649$, асимптотична значущість якого досить близька до нуля ($p < 0,0001$).

Для з'ясування спрямованості зв'язку вказаних характеристик було розраховано коефіцієнт Тау Гудмена-Краскела. Результати вказані в Таблиці 3.

Таблиця 3.

Спрямована міра зв'язку номінальних змінних (Тау Гудмена-Краскела)

		Значення	Асимптотична стандартна похибка	Прибл. значимість
Залежна Невизначеність життєвої ситуації	Залежна	0,280	0,077	0,000
	К-ть про-бл.сфер	0,072	0,023	0,000

Тож, з обчислених даних можна стверджувати про статистично значущу пряму залежність життєвої ситуації невизначеності від

кількості проблемних сфер життєдіяльності, проте такий зв'язок є не надто сильним – усього 0,28.

В 26% випадків (36 досліджуваних) не було вказано жодної сфери, в якій би особа переживала ситуацію невизначеності. Ми не аналізували спеціально причини даної ситуації, які могли бути як об'єктивними, так і захисними. Проте, в подальший аналіз було включено лише тих респондентів, що так чи інакше перебувають у поточній ситуації невизначеності. Обсяг уточненої вибірки склав 104 особи.

2. Складність життєвої ситуації (анкета) обернено пов'язана із задоволеністю життям (анкета) (Див. Таб. 4).

Таблиця 4.

Таблицю спряженості даних, отриманих в результаті анкетування

		Задоволеність ЖС		Всього
		Ні	Так	
Невизначеність ЖС	Ні	35	80	115
	Так	20	5	25
Загалом		55	85	140

Для перевірки гіпотези про незалежність класифікацій застосували критерій хі-квадрат. Значення статистики склало 21,151 при 2 ступенях свободи, що значно нижче порогового значення теоретичного розподілу (9,210). Таким чином можна відхилити гіпотезу про незалежність класифікацій.

Далі нас цікавила спрямованість зв'язку між двома класифікаціями. Для її з'ясування було розраховано коефіцієнти Лямбда зв'язу між номінальними змінними (таблиця № 5).

зку між номінальними змінними (таблиця № 5).

Таблиця 5.

Коефіцієнти Лямбда зв'язку між номінальними змінними

	Значення	Асимптотична стандартна похибка ^(a)	Прибл. T ^(b)	Прибл. значимість
Симетрична	0,182	0,047	3,281	0,001
Залежна Невизначеність ситуації	0,000	0,000	. ^(c)	. ^(c)
Залежна Задоволеність ЖС	0,269	0,072	3,281	0,001

Примітки:

a) – не зважаючи істинності нульової гіпотези.

b) – використовується асимптотична стандартна похибка, коли істинна нуль гіпотеза.

c) – неможливо обчислити, т. я. асимптотична стандартна похибка = 0.

З наведеного можна припустити, що задоволеність життя виявляється в більший мірі залежною від ситуації невизначеності.

3. Прямі питання анкети щодо складності поточної ситуації в сферах життєдіяльності досить сильно позитивно корелюють з усвідомленням необхідності приймати рішення / діяти. (Див. Табл. 6)

Таблиця 6.

Коефіцієнти кореляції Спірмена

Сфера	Коефіцієнт Спірмена
Особистісно-інтимна	0,66**
Сімейна	0,76**
Професійна	0,78**
Побутова	0,31*
Власного здоров'я	0,63**
Соціально-економічна	0,42**

* – рівень значущості < 0,05
** – рівень значущості < 0,01

Як бачимо, найсильніший прямий зв'язок спостерігається у випадку професійної і сімейної сфер, а найменший – у побутовій. При чому в останньому випадку коефіцієнт хоча і є статистично значимий, проте вже на рівні $< 0,05$.

Наступним нас цікавило питання гендерної специфіки у сприйнятті невизначеності в житті. Ми порівняли між собою кількісні розподіли за статтю осіб, що перебувають в ситуації невизначеності (див. рис. 2).

Варто одразу відзначити, що в більшості сфер життя відсоток чоловіків перевищує

Рис. 2. Статевий розподіл за сферами життєдіяльності кількості осіб, що перебувають у ситуації невизначеності

відсоток жінок щодо перебування в ситуації невизначеності (4 проти 2). Проте, чоловіки визнають невизначеність ситуації свого життя в цілому значно в меншій мірі – 13% проти 23% жінок. В чоловіків більш проблемними сферами є (за спаданням різниці) сімейна і власного здоров'я (по 12%) та особистісно-інтимна (9%), тоді як в жінок – побутова (18%) і соціально-економічна (9%). Відсоток проблемності професійної сфери життя є майже однаковим – 39% проти 42%.

Статистичну значущість було перевірено за критерієм хі-квадрат щодо гіпотези про незалежність класифікації статі і невизначеності ситуацій в цілому, і за кожною окремою сферою (Таблиця 7).

З наведених розрахунків маємо лише одну сферу, в якій на досить хорошому рівні статистика перевищує теоретичне значення хі-квадрат – побутову.

Незважаючи на вказані кількісні відмінності, структурна складова, як впорядковані за проблемністю сфери життя, в чоловіків і жінок майже однакова. Перший рядок займає

Таблиця 7.

Результати перевірки статистичної значущості

Сфери	хі квадрат	р-значення	Порогове значення
мають СЖС в цілому	2,307	0,129	3,841*
Особистісно-інтимна	1,194	0,275	3,841*
Сімейна	2,492	0,114	3,841*
Професійна	0,106	0,745	3,841*
Побутова	9,966	0,002	6,635**
Власне здоров'я	2,152	0,142	3,841*
Соц.-економічна	1,311	0,252	3,841*

* – статистична значущість на рівні $< 0,05$

** – статистична значущість на рівні $< 0,01$

сфера соціально-економічних інтересів (47% і 56% в чоловіків і жінок), а другий – сфера професійного життя (42% і 39% відповідно). Так само співпадають за порядком й дві найменш проблемні з вказаних сфери – сімейна (34% в чоловіків і 22% в жінок) та побутова (3% в чоловіків і 21% в жінок). Звідси можна зробити висновок про відсутність гендерних відмінностей саме в структурі життєвих ситуацій невизначеності.

Віковий розподіл щодо кількості осіб, які переживають ситуації невизначеності в різних сферах свого життя, подано у таблиці № 8. З представлених даних можна бачити, що чинник віку неоднозначно впливає на наявність ситуацій невизначеності в житті людини. Цілісна оцінка ситуації як невизначеної має спочатку спадаючу тенденцію з 20% у молоді до 12% в осіб, яким не виповнилося 35 років. Проте в подальшому переживання невизначеності в цілому суттєво зростають –

більш ніж в 2,5 рази у більш зрілому віці й до 3 разів у старшій групі досліджуваних.

Відносно переживання невизначеності в сімейній сфері життя, спостерігається майже протилежна ситуація. Молодь до 24 років складає лише 18% усіх досліджуваних. А майже половина усіх невизначених ситуацій у сімейній сфері (44%) припадає на другу вікову групу – від 25 до 34 років. В двох останніх групах вона спадає до 26% і 13% відповідно.

Так само, як і у випадку зі статтю, ми перевірили статистичну значущість гіпотези про незалежність класифікацій для кожної сфери життєдіяльності за критерієм хі-квадрат. Нижче в таблиці № 10 подаємо статистику.

Отже, на відміну зі статтю ми бачимо, що віковий розподіл є значимим щодо невизначеності життєвої ситуації не тільки в цілому, але й в усіх сферах життєдіяльності. Причому, в сфері власного здоров'я і в оцінці в

Таблиця 9.

Віковий розподіл респондентів, що перебувають у невизначених ситуаціях в різних сферах життя

Сфери	Вікові групи	В цілому	Особистісно-інтимна	Сімейна	Професійна	Побутова	Власне здоров'я	Соц.-економічна
до 24 років	Кількість	5	24	7	25	3	14	16
	%	20%	50%	18%	44%	17%	28%	22%
від 25 до 34 років	Кількість	3	8	17	10	3	9	21
	%	12%	17%	44%	18%	17%	18%	29%
від 35 до 44 років	Кількість	8	10	10	14	5	12	19
	%	32%	21%	26%	25%	28%	24%	26%
старше 45 років	Кількість	9	6	5	8	7	15	17
	%	36%	13%	13%	14%	39%	30%	23%
Загалом	Кількість	25	48	39	57	18	50	73
	%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Таблиця 9.

**Статистична значущість гіпотези про незалежність класифікацій
для кожної сфери життєдіяльності за критерієм хі-квадрат**

Сфери	хі квадрат	p-значення	Порогове значення
Мають СЖС в цілому	12,357	0,006	11,345**
Особистісно-інтимна	11,087	0,011	7,815*
Сімейна	8,961	0,030	7,815*
Професійна	8,616	0,035	7,815*
Побутова	8,759	0,033	7,815*
Власне здоров'я	11,346	0,010	11,345**
Соц.-економічна	10,423	0,015	7,815*

* – статистична значущість на рівні $< 0,05$

** – статистична значущість на рівні $< 0,01$

цілому рівень статистичної значущості високий ($p < 0,01$).

Висновки. Отже, за результатами спеціально розробленої анкети для дослідження особливостей переживання особистістю ситуації невизначеності, нам вдалося з'ясувати, що оцінка складності життєвої ситуації в цілому не відповідає оцінкам складності життєвої ситуації в конкретних сферах життя. Зокрема, найпроблемнішими в даному контексті є сфери – «соціально-економічна», «професійна» і «власного здоров'я». А задоволеність життям залежить від оцінки власної життєвої ситуації як невизначеної. Адже сама по собі незадоволеність не означає ситуацію невизначеності, проте будь-яка невизначеність породжує незадоволеність.

Констатовано, що ситуація прийняття рішення виступає основною умовою ситуації невизначеності, особливо це спостерігається у професійній і сімейній сферах, а найменше – у

побутовій.

За критерієм гендерних відмінностей виявлено, що в більшості сфер життя відсоток чоловіків перевищує відсоток жінок щодо перебування в ситуації невизначеності. Проте, чоловіки визнають невизначеність ситуації свого життя в цілому значно в меншій мірі ніж жінки. Проте, структурна складова, як впорядковані за проблемністю сфери життя, в чоловіків і жінок майже однакова. Отже, це свідчить про відсутність гендерних відмінностей саме в структурі життєвих ситуацій невизначеності.

При цьому віковий розподіл, порівняно зі статтю є значимим щодо невизначеності життєвої ситуації не тільки в цілому, але й в усіх сферах життєдіяльності.

Саме, тому перспективи подальших досліджень у межах означеної проблеми ми вбачаємо у розробці шляхів, засобів та психологічних засад формування ефективних жит-

тевих стратегій особистості, як способів подолання ситуації невизначеності на різних вікових етапах та у відповідності до життєвих сфер особистості.

References (Transliteration):

- Altman, I. (1997). Research on environment and behavior: A personal statement of strategy. Perspectives on environment and behavior: Theory, research and application. Ed. by D.Stokols. N.Y.; L., pp. 303—323.
- Barker, R. G. (1968). Ecological psychology: Concepts and methods for studying the environment of human behavior.[Ecological psychology: Concepts and methods for studying the environment of human behavior] Stanford, CA.
- Goncharenko, Yu. V. (2017). Life strategies of personality: psychological analysis. [Life strategies of personality: psychological analysis.] Naukoviy vİsnyk Hersonskogo derzhavnogo unİversitetu. Serİya «Psihologİchnİ nauki». 1.2: 79-83. [in Ukrainian]
- Kaufmann-Hayoz, R. (2006). Human action in context: a model framework for interdisciplinary studies in view of sustainable development. Umwelt Psychologie. 10 Jg., Heft 1. pp. 154—177.
- Kryazh, I. V. (2011). Psihologiya ekosohraneniya kak otvet na globalnyie ekologicheskie ugrozyi. [Environmental conservation psychology as a response to global environmental threats.] Aktual-nİ problemi psihologİYi: Zbİrnyk naukovih prats Institutu psihologİYi Imenİ G.S. Kostyuka NAPN UkraYini. Zhitomir. Vid-vo ZhDU Im. I. Franka. Ekologİchna psihologİya. 26, pp. 271-279 [in Ukrainian]
- Mace, W. M. (2000) Discussion: The roots of emerging ecological psychology. *Ecological Psychol.* 12, 4, pp. 345—352.
- Maksimenko, S. D. Teoriya neopredelennosti [Elektronnyiy resurs]. - Rezhim dostupa: <http://professor-maksymenko.narod.ru/Tvory/Statya> [in Russian]
- Melnik, Yu. V. (2019). Psihologichni osoblivosti organizatsiyi zhitteвого prostoru osobistosti v umovah suchasnosti.[Psychological features of the organization of living space in the minds of complications] *Zbİr artykulów naukowych recenzowanych*, 49. [in Ukrainian]
- Hallman, RJ (1963) The Necessary and Sufficient Conditions of Creativity. *Journal of Humanistic Psychology*. 1.3, 1. P. 14-2
- Fetiskin, N. P., Kozlov, V. V., Manuylov, G. M. (2002). Sotsialno-psihologicheskaya diagnostika razvitiya lichnosti i malyyih grupp. [Socio-psychological diagnosis of the development of personality and small groups]. Moscow. pp. 426-433. [in Russian]

Yulia Melnyk

Scientific correspondent of the Laboratory of Ecological Psychology, G.S. Kostyuk Institute of Psychology, the National Academy of Educational Sciences of Ukraine; assistant lecturer of the Department of Psychology and Social Work, M. Kotsiubynsky State Pedagogical University in Vinnytsia, Vinnytsia (Ukraine)

PERSONAL EVALUATION OF LIFE SITUATIONS AS UNCERTAIN ONES IN VARIOUS LIFE AREAS

ABSTRACT

The paper analyses various approaches to the issues of uncertainty as a personal evaluation of different life situations. An evaluation by an

individual of the complexity of his/her life situation in general does not correspond to his/her evaluations of life situations in specific life areas. The article determines that the most problematic life areas for an individual are “socio-economic”, “professional” and “own health”. A person’s life satisfaction depends on perception of own life situation as uncertain. Dissatisfaction does not define a situation as uncertain, but any uncertainty causes the dissatisfaction.

The article notes that a situation demanding decision-making is the main condition for uncertainty; this is observed especially often in the professional and family spheres, and the least often in the everyday life.

Men more often describe a situation as uncertain than women concerning the most life areas. However, men estimate the degree of uncertainty for their life situations far lower than women. The most problematic areas for men are (in decreasing difference with women): the family, personal health and personal-intimate areas, while those for women are everyday life and the socio-economic area. The professional sphere is equally problematic for both genders. Despite these quantitative differences, the structural component, showing the ranks of the life areas as for abundance of problems in them, is almost the same for men and women. That is why there are no gender differences in the structure of uncertain life situations.

There are significant age differences as for life situation uncertainty in general, as well as in

all specific life spheres. The age factor ambiguously influences uncertainty in human life. Situations are estimated as uncertain more often by youth and less often by 35 year old people. However, the older group of the examined people experience uncertainty essentially more often.

Keywords: life situation, situation of uncertainty, life strategies, areas of life.

Мельник Юлия Викторовна

Научный корреспондент лаборатории экологической психологии Института психологии имени Г.С. Костюка НАПН Украины, ассистент кафедры психологии и социальной работы Винницкого государственного педагогического университета имени Михаила Коцюбинского., г. Винница (Украина)

ОЦЕНКА ЛИЧНОСТЬЮ ЖИЗНЕННЫХ СИТУАЦИЙ КАК НЕОПРЕДЕЛЕННЫХ В РАЗЛИЧНЫХ СФЕРАХ ЕЕ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены различные подходы к изучению проблемы неопределенности как оценки личностью собственной жизненной ситуации. Установлено, что оценка сложности жизненной ситуации в целом не соответствует оценкам сложности жизненной ситуации в конкретных сферах жизни. Определено, самые жизненные сферы личности: - «социально-экономическая», «профессиональная» и «собственного здоровья». Зафиксировано, зависимость удовлетво-

ренности жизнью от оценки собственной жизненной ситуации как неопределенной. Поскольку сама по себе недовольство не означает ситуацию неопределенности, однако любая неопределенность порождает неудовлетворенность.

Констатировано, что ситуация принятия решения выступает основным условием ситуации неопределенности, особенно это наблюдается в профессиональной и семейной сферах, а наименьшее - в бытовой.

Отмечено, что в большинстве сфер жизни процент мужчин превышает процент женщин о пребывании в ситуации неопределенности. Однако, мужчины признают неопределенность ситуации своей жизни в целом значительно в меньшей степени, чем женщины. У мужчин более проблемными сферами являются (по убыванию разницы) семейная и собственного здоровья и личностно-интимная, тогда как у женщин - бытовая и социально-экономическая. А процент проблемности профессиональной сферы жизни почти одинаковым. Несмотря на указанные количественные различия, структурная составляющая, как упорядочены по проблемности сферы жизни, у мужчин и женщин почти одинакова. Именно поэтому, доказано отсутствие гендерных различий в структуре жизненных ситуаций неопределенности.

Зафиксировано, значимость возрастного периода относительно неопределенности жизненной ситуации не только в целом, но и

во всех сферах жизнедеятельности. Фактор возраста неоднозначно влияет на наличие ситуаций неопределенности в жизни человека. Целостная оценка ситуации как неопределенной должен сначала убывающую тенденцию у молодежи к лицам, которым не исполнилось 35 лет. Однако в дальнейшем переживания неопределенности в целом существенно растут в старшей группы испытуемых.

Ключевые слова: жизненная ситуация, ситуация неопределенности, жизненные стратегии, сферы жизнедеятельности.

Дата отримання статті: 02.11.2019

Дата рекомендації до друку: 15.11.2019

Дата оприлюднення: 30.11.2019